

Texten är automatiskt genererad. Vi har i nuläget endast möjlighet att erbjuda transkriberingar i obearbetad form.

Sociala innovationer och lokala initiativ kan det vara lösningen när den befintliga välfärden inte räcker till?

Ett exempel på en social innovation finner vi i Skåne, där rullande ungdomsmottagningar sedan några år tillbaka används för att möta unga människor på plats i landsbygdsområden. Så är de här lösningarna smarta sätt att upprätthålla samhällsservicen i våralandsbygden. Eller är de bara ett sätt att sminka över försämringar i välfärden? Jag heter Håkan Montelius och du lyssnar på podden Landet. En podd från Landsbygdsnätverket där vi idag diskuterar social innovation och dess förutsättningar.

Kan lokala initiativtagare och social innovation lösa lokala samhällsproblem där statens långa arm inte når?

Vilka konsekvenser får minskad grundläggande samhällsservice som vård och hälsa i landsbygden för dem som lever där? Ung som gammal. Det här är frågor som jag ställer mig i dagens avsnitt av podden Landet. Välkommen hit och med mig. I dag har jag två gäster som jag säger hej och välkomna till. Välkommen först och främst Malin Lindberg. Du är professor på Luleå tekniska universitet inom genus och teknik. Välkommen till landet! Tack så mycket! Och välkommen också Johanna Axelsson Mattsson, verksamhetschef för Skånes ungdomsmottagningar. Och jag tänker vi börjar med dig, Johanna, du som är verksamhetschef just för ungdomsmottagningar. Hur upplever du att ungdomar mår i dag om vi pratar generellt? Hur ser ungdomshälsan ut i din bild?

Jag skulle väl säga att generellt sett de sista, vad ska vi säga 10 20 år tillbaka så har ungdomshälsan blivit sämre. Då tänker jag på den psykosociala ungdomen i ungdomsgruppen dvs. Hur man upplever att man själv mår rent psykiskt. Och sen har man ju tvistat om i många år. Om det beror på att vi är mer öppna med hur vi mår i dag än förut eller om det beror på att vi är bättre på att upptäcka ungdomarna. Och vi försöker att tänka på ungdomsmottagningar. Alla som vill och behöver ska få hjälp.

Upplever du att det finns en tydlig skillnad mellan unga som bori en landsbygd och unga som bor i en större stad? Nej, det kan vi inte säga att vi ser egentligen på ungdomsmottagningar. Men däremot så kan man ju ha längre till hjälpnär man är ute på landet eller på landsbygden. Och man kan ju också vara mer. Vad ska man säga? Svårare att vara anonym när man vill ha hjälp på landsbygden än vad man är i Sverige. Och i Region Skåne. Och så har ju ett system med mobila ungdomsmottagningar i Skurup bland annat. Kan du berätta lite grann? Vilken funktion fyller den här och hur funkar det? Det var ju ett antal år sedan, ett tiotal år sedan när faktiskt Skurups ungdomsråd lyfte frågan att vi villocksa ha en ungdomsmottagning här ute hos oss i Skurup. Då med samlat grepp och samlkraft så utvecklades en lastbil som skulle köra mellan olika små städer på landsbygden för att vara en mobil ungdomsmottagning och den fyller en funktion som en helt vanlig ungdomsmottagning, dvs att man kan träffa en kurator eller en manligsjuksköterska eller en barnmorska och att den då kommer fysiskt närmre helt enkelt de som bor på landsbygden. Vad är för och nackdelarna med en mobil ungdomsmottagning? Fördelarna är naturligtvis att man får en fysisk mottagning på ställen där man tidigare inte haft det och man behöver inte resa till sin mottagning på samma sätt. Det som har varit nackdelen är att det är ganska klurigt att flyttaden och det är också en arbetsmiljö som de som jobbar på lastbilen säger att man kan inte jobba på lastbilen för många dagar i sträck. Vi ska släppa in mål i samtal. Du är ju professor i genus och teknik vid Luleå tekniska universitet och du forskar ju framför allt på nytänkande lösningar för att lösa aktuella samhällsutmaningar. Vad tänker du när du hör Johanna berätta om den rullande ungdomsmottagningen i Skåne? Det är ju jättespännande att höra och jag tänker att det är ett av många exempel på hur man har tvingats vara innovativ på landsbygden där den offentliga och kommersiella och övrig service inte alltid räcker till. Och just när mobila lösningar är så innovativa vad gäller platsen som du säger att en lastbil är inte helt mobil, men i alla fall steget närmare än att behöva ha en fysisk lokal och att man även kan flyttaden mellan olika

platser. En annan aspekt som jag känner igen från andra sociala innovationer är att just ohälsa och psykisk ohälsa, fysisk ohälsa bland unga är ett en växande utmaning och att många det finns ett behov av nytänkande lösningar där samhällets befintlig verksamheter inte har räckt till helt uppenbart.

Ett exempel på social innovation säger att om vi bara stannar upp vid begreppet så vi har lyssnarna med oss här. Om du förklarar vad omfattas av begreppet social innovation?

En social innovation brukar kännetecknas av att det är någonting nytt, så klart som ordet innovation innebär, och att det främsta syftet med den är att just förbättra människors livsvillkor, att lösa samhällsutmaningar. Att fylla sina luckor i välfärden. Den andra delen att ofta utvecklas genom sociala medel. Att det ofta krävs involvering av målgrupper.

De yrkesgrupper som berörs. Olika samhällsaktörer kan behövas samverka. Och särskilt på landsbygden där ofta väldigt många olika aktörer måste gå samman för att varje aktör är för liten i sig. Kan du ge något konkret exempel förutom en rullande ungdomsmottagning? Ja, men jag tänker ta ett annat exempel som finns på landsbygden också, men även i städer. Det är ju fritidsbanken som har på ett nytänkande sätt och använt det traditionella konceptet med Bokbiblioteket. Vi tar för givet att vi kan låna böcker gratis. Men då var det en diakon på Svenska kyrkan i en ort i Värmland som såg att det finns väldigt många unga som inte har möjlighet att vara med på skolans friluftsteater till exempel. Eller inte kan testa nya idrotter och andra friluftaktiviteter för att man inte har råd om det nu är skridskor eller skidor eller vad det handlar om. Då kom de på att vi kan uppdatera det här biblioteket. Konceptet till även sport och friluftsportartiklar. Så nu finns fritidsbanken över hela landet. Väldigt många olika kommuner driver ofta i samverkan mellan kommuner och olika idrottsföreningar och andra. När det gäller just service och funktioner så är det ju här trenden. De senaste decennierna har ju varit att postkontor, affärer, bank och så vidare och andra samhälls servicefunktioner försvinner från mindre orter och att landsbygden utarmas. Ser ni att sociala innovationer som till exempel en rullande ungdomsmottagning eller fritidsbanken kan vara ett bra sätt att möta den här förändringen och blåsa liv i en landsbygd där kanske sådana här funktioner har

försvunnit. Många som själva bor på landsbygden anser uppenbarligen det, eftersom det helatiden utvecklas nytänkande lösningar på initiativ av invånarna. Jag tänker vi har ju ett annat exempel på lokala servicefunktioner. Apropå det här med minskningen av både kommersiell och offentlig service, att man faktiskt på civilsamhällets initiativ samt lokaliserar

olika typer av tjänster på en plats så att även till exempel byar föreningar kan också ha sin verksamheter där, precis som att det kan finnas

en butik till exempel. Jag kan fylla på. Jag tänker också att det är så oerhört viktigt att vi pratar mycket på

ungdomsmottagningen om att se hela ungdomen för att kunna ge en god vård. Vad det nu är så ska man ju både kunna ge preventivmedel men också fråga hur du mår. Hur har du det i skolan? Då måste man ju. Ungdomsmottagningen är ju både psykisk ohälsa men också fysisk och sexuell hälsa. Men också behöver man hjälp med något annat. Jag tänker att den här viljan att se hela personen börjar också för de här projekten ute på landsbygden att samlokaliseras. Att tillsammans jobba fram saker för att man ska må så bra det bara går och kunna njuta av livet. Så försök vi tänka kring ungdomarna. Den andra stora samhällsförändring som vi har sett det senaste decenniet är ju digitaliseringen och digitala lösningar lyfts ofta fram som en bra lösning när samhällets servicefunktioner försvinner. Du kan träffa doktorn via en app. Du kan lösa alla bankärenden digitalt och så vidare. Varför har ni i Skåne valt att satsa på en ungdomsmottagning, en fysisk lastbil som åker runt? Kunde man inte istället ha satsat på en digital tjänst?

Jo, och vi. Vi har ju faktiskt gått vår rock

och jag tror att sanningen är liksom inte det ena eller det andra, utan sanningen på något sätt. För att se hela människan. Det är att försöka ha lite både och till olika saker. Det finns ju bankärenden eller? Eller för den del

förnyelsebart preventivmedel som funkar jättebra digitalt. Men kanske ett första besök på ungdomsmottagningen om man inte mår riktigt bra. Och vet inte riktigt vad det beror på.

Kanske man behöver träffas för att man ska kunna visa hela sitt kroppsspråk och blir liksom sedd som en hel människa. Så kan det vara. För vissa är det ju så. Somliga av ungdomarna

som säger det är så himlabra att jag slipper liksom komma. Jag kan kommadigitalt i stället så jag tror att det är viktigt i den här digitaliseringens idolsom vi lever i. Att se att det ärett sätt och det är jättebra. Men vi kan inte tabort fysiska möten. Och det tycker jag är för allaolika typer av nytänkande lösningar på landsbygden. Att det finns två sidor av myntet och att just det här som fokuseras på social innovation på människorsvälmående. Det är som du är inne på. Människan är en helhet och består av många delar och då kan det fysiskamötet vara en sak att ha mötesplatser, att det kan varabetydelsefullt. Å andra sidan är det en tillgång somdu kan vara inne på att tillgängligheten i det digitalagör ju såklart att distanser överbryggaspå ett annat sätt. Vad säger du är rullande?Ungdomsmottagningar är ett koncept som man skulle kunna exportera till andra delarav landet som skulle kunna funka på vilka platser som helst. Ja, alltså, jag tror ju egentligen att det härkonceptet med vår stora fantastiska fina lastbil måstejag säga den är lite lik om ni tänker er Kalle Anka på julaftonså att man kan veckla ut den. Det är helt fantastiskt,men jag tror egentligen på den när det är ännustörre avstånd,mellan och mellan städerna, byarna och så.Så jag är fördomsfull som jag är. Då tänkerjag i Norrland att där skulle den vara perfekt.Det här är. Jättespännande. Ett exempel på attsamhällsutmaningar är gränsöverskridande. Det finnsprecis som i Skåne som är ganska någorlunda tätbebyggt. Sen harvi åtminstone Norrbotten och Västerbotten som kanskeJämtland som har väldigt långa avstånd. Men vi har justuderat också. I vilken mån kan man sprida socialainnovationer? För de är ju ofta väldigt lokala på så sätt att de är baserade på lokala behovoch utvecklade aktörer och eldsjälur just på den platsen. Där kan vi ju återgå till exempel med fritids banken som faktiskt har lyckats expanderaöver landet och att de har löst det så att de harett gemensamt koncept. För att få vara kallar sigför en fritids bank så måste man följa vissa gemensamma regler och sedan lokalt finns ocksåflexibilitet att utforma det utifrån. Vad behövs just på den härplatsen? Var ska vi ha fritids? Banken som i Luleå har vi fritidssom hyr ut långfärdsskridskor vid vår isbana på havetom vintrarna. Och

drivs dåi samarbete mellan idrottsföreningar i kommunen och på annan plats kan det vara en samverkans konstellation. Det här med mobila lösningar är såklart, det är ju ett jättebra komplement, tänker jag. Men finns det inte en fara i det här också? Att mobila lösningar som är ett sämre alternativ än en faktisk fysisk ungdomsmottagning eller ett faktiskt fysiskt bibliotek? Att det här bara blir en ersättning och en ursäkt för att man inte faktiskt investerar och ser till att man bevarar en mindre ort eller en landsbygd? Definitivt. Det är en återkommande kritik mot många sociala innovationer. Blir det här bara dimridåer för att välfärdsstaten inte tar sitt ansvar? Att medborgare tvingas gå in och fylla de luckorna och på så sätt också bidrar till att göra det möjligt att inte behöva besluta om politiska reformer eller omfördela skattemedel, till exempel. Eller att de blir kortsiktiga, att de kanske finns ett tag. Och så

börjar människor bli beroende av det och sedan försvinner helt plötsligt för att man inte har möjligheten att ha kvar det. Vad säger du Johanna? Om vi tar det konkreta exemplet med de rullande ungdomsmottagningar i Skåne? Gärna, men jag förstår ju risken så klart att det är viktigt. Det är det där liksom. Lika för allasom vi säger i regionerna att alla ska ha rätt till samma vård. Och det är klart att det är en fara att man inte i det här fallet är att regionen inte tar sitt ansvar utan gör lite sådär bara för dem som bor i Skurup. Så det är en balansgång tycker jag. Och där behöver man ju ha en pågående dialog med dem som bor i Skurup och jag tänker att med alla våra ungdomar försöka ha en pågående dialog och fråga dem minst någon gång om året. Vad tycker ni om oss? Vad tycker ni om? Vad är det ni behöver? Är det på riktigt så där? Så där tänker jag att med ödmjukhet försöka se till alla ungdomars behov, men samtidigt passa sig för att det inte blir sämre beroende på var man bor.

Malin. Du nämner här att sociala innovationer bygger oftast på lokala initiativ. Vad krävs då för att en idé, något som man har utvecklat lokalt kan spridas till i en större skala till andra orter?

Ja, första frågan måste vi ställa sig ju ska det spridas till fler orter? Ibland är en social innovation fullt tillräcklig då den har uppfunnits och säger att den och att man snarare brukar säga att man kan skala djupt och att man kan förstärka

effekten på den plats där man redan befinner sig. Men några saker man har sett är framgångsfaktorer för spridning. Jag var inne på det här med lokal flexibilitet, att man kan ha någon sorts gemensam modell och måste anpassa olika platser. Sedan handlar det också om en infrastruktur. Så vad har vi för kontakter, resurser, vana av att sprida saker? Och så finns det. Jag tycker det spännande med fritidsbanken som det var en anställd i Svenska kyrkan som uppfann där och sedan. Men det är inte den enda personen som hade möjlighet att sprida det här eller Svenska kyrkan själva, utan de tvingades skapa allianser med andra mellan kommun och idrottsföreningar och kyrkan och ibland studieförbund. Det kan nog gälla för flera sociala innovationer att man behöver hitta de här strukturerna som redan finns för att kunna sprida. Johanna Hur stort intresse har det funnits från andra regioner att kopiera ert koncept med rullande ungdomsmottagningar? Det har böljat lite fram och tillbaka. Från början var många väldigt intresserade. Sen är det ju en ganska hög kostnad för själva lastbilen som ska vikas till så att den passar ens behov. Och så kostar ju det och rullarden så att det har funnits ett ganska högt intresse och man har gjort senast för några veckor sedan så var det någon som hörde av sig och ville ha alla utredningar och så tänkte vi börja med. Hur tänker du i intervjuer genom åren? Det är ju några stycken varje år som hör av sig. Vad tänker du om framtidsutvecklingen? Om vi börjar med dig i Skåne ser du att det här kommer spridas på fler platser i Skåne. Är ett koncept som ni har i dag? Eller är det här en tillfällig lösning? Eller vad tror du om framtiden för de rullande ungdomsmottagningar? Jag hoppas och tror att vi ska kunna hitta någon mobil lösning som ska komma flera kommuner i Skåne till nytta. Vi har ju andra skånska kommuner som ligger ganska långt ifrån en fast mottagning där det också finns sociala problematik på olika sätt och ungdomar mårdåligt i tidiga tonår. Aborter där och då skulle man önska att det fanns hade kanske fler mobila lösningar, men kanske mindre bilar som inte krävde lika mycket tillstånd lika mycket men ändå kunde ge en god vård. Men jag tror att det som vi har pratat om här i så fall var väldigt viktigt att man pratar om de tröttnar på dem i de i de

mobila städerna. Annars så blir det ju inte att man måste prata med dom.

Malin Vad säger du då? Tror att vi kommer se fler socialinnovationer inom till exempel sjukvård och hälsasom lösningar för olika landsbygden framöver?

Ja, men det tror jag. Dels tvingas fram av attsom vi sa, den befintliga välfärden inte riktigt räcker till för attmöta de behov som finns. Och av det slag tvingasdet fram att man trolla med knänalokalt ofta. Men sen också att man faktiskt ser som vi varinne på att man faktiskt kan fylla mer flexibla behov. Att vi på den här platsen ser att vi behöver det här och kan man skapadet så det är så. Det finns både positivaoch negativa drivkrafter som gör att jag tror att det här kommeratt fortsätta utvecklas nytt på landsbygden inom vård och omsorg.

Och med det får säga tack så mycket till dig, Malin Lindbergfrån Luleå tekniska universitet. Tack för att du var med i den landet och tack! Även Johanna Axelsson Mattsson från Region Skåne. Jätteroligt att få höra era tankarom både ungdoms hälsa, rullande mottagningaroch sociala innovationer och därmed är podden Landet slut för den härgången. Återstår bara för mig att säga att redaktör för dagensavsnitt var Ingrid Whitelock. Det här är en podd från Landsbygds-nätverket.